

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

Az ujjaépítésben egységes a kongresszus

Hiába minden ellenzéki gáncs: a zsidó diplomácia újabb sikere az angol kormány-
nak ez az üdvözlő távirata a kongresszushoz. Fe-
lületesen olvasva nem több, mint udvariasság,
de a sorok között mélyebb értelme van. „A
kormány” bizakodva hiszi — így szól Chur-
chill gyarmatügyi miniszter sürgönye — hogy
igyekeztünk siker fogja koronázni. Palesz-
tinát virágzó és boldog országgá építik fel,
ahol zsidók és arabok a jólét elősegítésén
együttműködnek. „Angliának ez a bizakodása
jóval több pusztá szívó yességnél: határozott hit,
előlegezett bizalom a zsidó nemzeti akarat-
ban és a munkában. Ez a bizalom nőgatta a
britt királyi kormányt arra, hogy a népszövet-
séghez terjessze a mandátumtervezetet, ez
csatoltatta vele a Jordánnon túl levő területét a
zsidó nemzeti otthon jelenlegi mappájához,
mert amit Anglia Balfourral megkezdett, nem
akarja az ut legnehezebbjén abbahagyni. Hol-
ott mint már kiderült, neki semmi komoly
érdeke, hogy a zsidó Palesztina és általában
Palesztina felépüljön. Ahogy Weizmann kellő
tájékozódás alapján mondtotta: Anglia megvédi
keletre vivő útját másutt, semmi szüksége még
egy gyarmatra. Ez a meglepő kijelentés talán
hideg zuhanyként hatott itt-ott, de már nagyon
szükség volt rá. A zsidóságnak be kell látnia,
hogy kizárólag magában bízhat, a maga ere-
jére van utalva: ha ő nem építi fel az orszá-
got, senki más meg nem teszi.

Az elmúlt év, mint a jelentésekből kide-
rül, a csüggedés és a hanyatlás esztendeje
volt. Éppideje, hogy a kongresszus friss vért töltson
a petyhüdt erekbe. Kritika és támadások elle-
nére már kezd kialakulni a közvélemény, amely
az alapelvek tekintetében egységes és szilárd.
A hagyományos cionistamunka erősnek bizo-
nyult, nem lehetett megengedni. Az ut tehát a
régiből halad tovább. Fontos ez a belső inten-
zív zsidó élet szempontjából: a Palesztina-
munka nem lesz rideg gazdasági gyarmatosi-
tás, de a bolyongó, évezredes vágyaknak a lete-
lepítése zsidó talajon, zsidó levegő alatt, zsidó
kulturális viszonyok közé. A galut zsidója együtt
ébred Palesztina hazatérőivel s mint a fizi-
kában az endozmózis és exozmózis: egy-
másra hat mindkettő. Amelyik egészséges ned-
veket termel, beszívároztatja a másikba. A ga-
lut küldi a pénzt, az embereket, Palesztina
küldi a kultúrát és az áldást. És fordítva. Mert
a kulturának és az áldásnak a galutból is
áramlania kell, itt sem szabad miveletlenül
hagyni a zsidó telkeket, mert e pillanatban a
galut az őszanyag, amiből Palesztina felépül. A
cionistamunka szempontjából tehát egyformán
fontos a zsidó, akár még künn él a szétszóra-
tásban vagy otthon Palesztinában.

És Szokolov is megmagyarázza, miért
van szükség az ugynevezett diplomataizálásra.
Diplomácia nélkül nincs politika. Politika
pedig, ha országot akar hódítani, csak
kétféle lehet: háborús vagy békés. Mi nem
karddal meggyünk hódítani, de politikával. És
ha az intenzív munka olyan eredményes lesz,
mint az intenzív politika, meg lehetünk elé-
gedve. És ha más hódításról beszélünk, beszél-
nünk kell a hadseregről is, amely a békés hó-
dításra ásvál és kalapáccsal utnak indul.
Egylőre kelet boldogtalan zsidótömegei. De
ezek a tömegek az élethalál meggyeit róják,
noha a béke katonái. Nem egyszer előfordult,
beszéli Szokolov, hogy a zsidó tömegeket meg

kellett védeni. Ki más törődött volna a pog-
romok brutalitásával és jogtalanságával, ha
nem a zsidó politika? Talán az emberbaráti
egyesületek vagy maguk a pogromdult ország
zsidói? Nekünk kellett fellépniük, akik a zsidó
nép millióit képviseljük. Szokolovnak igaza van.
Es ha a zsidó diplomácia csak annyit ért volna
el, hogy a békeszerződésekbe belevetette az
ugynevezett zsidó-klauszult, így is nagy mun-

kát végzett volna. S a diplomáciára még so-
kaig szükség lesz, mert az ország csak évek
mulva lesz olyan erős, hogy ő legyen a szó-
szóló tizenötmillió zsidóért. Igen természetes,
hogy az országepítésre még nagyobb szükség
van, mert az országnélküli politika csak ideig-
óráig érhet el sikereket. A tizenötmilliónak
össze kell tartania az akaratban és a teglarakó
munkában.

Szokolov a cionista politikáról

Nahum Szokolovnak, a kongresszus elnöke-
nek a politikai vita lezárása után mondott
beszédét az Uj Kelet kivonatossan közölte. A
beszéd néhány részét pótlólag adjuk itt:

— Uram! Tudomásul kell venniük, hogy
zsidó népszerecsünk közjogi elismerését kivív-
tuk. Utolsó kongresszusunkon a zsidó nép
fogalma a nemzetközi politikában ismeretlen
volt, mi ennek elismerésére törekedtünk. A
diaszpóra két évezredén soha ilyen elismerés-
ben résznünk nem volt. Olvassák a zsidókérdés
történetét és az utolsó évszázad emancipá-
cióját, ezernyi okiratot, rendeletet, törvényt és
statumot és sehol nem fogják azt megtalálni.
Mi elértük a célt, megszereztük a zsidó nép
számára a nemzeti önítont. Ez az, amit London-
ban, Párisban, Rómában, Washingtonban és
Sanremóban nemzetközi szerződésekből le-
szögeztek. A mi eddig a káosz mélyében volt,
most napfényre került. A nevünk: „zsidó nép.”
Ez világhistóriai tény, történelmünk egyik
mértőföldjévé köve, amit itt a zsidó nép
képviselői előtt ünnepélyesen tudomásul vesznek,
(Viharos tetszés.)

A zsidóság néppé lett

— Ezzel az elvi ténnyel kapcsolatos a
másik nem kevésbé fontos dolog, nevezet-
esen a deklaráció. Erec Jiszraellel való
történelmi kapcsolatunk elismerése és apáink
históriai igénye a földhöz. Soha, amióta orszá-
gunkból elzavartak, a népek nem ismerték el
ezt az igazunkat. Mi ezt az elismerést elértük.
Uram! A cionista kongresszus a Balfour-dek-
larációt csak most veszi át. Egy előkelő és
nemes cionistához, lord Rotschildhoz intézték,
de az igazi címzett a zsidó nép. Képviselőtünk
egybegyűlt itt és általa nyeri el a zsidó nép
törvényesen, elismerése dokumentumát, elis-
merését Erec Jiszraelhez való minden jogának.
(Viharos tetszés. A kongresszus tagjai ünnepi
lelkességgel felállanak.)

— Ezek a pillanatok alapvetők voltak. E
nagy elhatározások méltóságát, szépségét nagyra
kell becsülnünk, a lelkisínyelés aktusát bizzuk
csak ellenségeinkre. Erőtelten volt, hogy az
urak egyike a deklarációról ironikus hangon
beszélt. Az ilyen megnyilatkozások meggondo-
latlanság és felelőtlenség jelei.

— Uram! Néppé lettünk és nekünk
ennek következményeit le kell vonnunk!
Meg kell a deklarációt valószínűsíteni, küzdeni
fogunk és szenvedni, de már van valami,
amiért — ép úgy, mint minden más — nép,
harcolni és szenvedni fogunk.

A palesztinai aknamunka

— En is láttam a palesztinai eseménye-
ket. Ha itt ezekről így nyilatkoznak, mint
pogromokról, akkor azt mondanom kell, hogy
ez nem volt pogrom, annál rosszabb volt, egy
nemzeti harc elvetését szüti. Ha háborút

üzennek, a megtámadottnak akkor még min-
dig van alkalma az előkészületeire és védeke-
zésre, ez azonban egy olyan rajtatítés volt,
amelyet nem lehet masként jellemezni, csak
gyávának és alattomosnak. Sajnáljuk, hogy az
arab nép egy része bűnös agitációval, aljas
gyilkosságokra csábította magát, Jaffa és a
koloniák ártatlan népe ellen. Ezt az eljárást
nem lehet menteni. Protestálunk e helyről ama
híresztelés ellen, amelyet nem zsidó részről
félhivatalosan is terjesztenek, hogy a jaffai
események mögött a bolsevik üzemek lap-
pangottak volna. Sem a régi kolonisták, sem
a városi lakosság, sem a chalucok nem lázi-
tottak. Szilárd meggyőződésünk, hogy a szo-
moru esemény, egy bizonyos részről történt,
aljas agitáció műve volt; olyanoké, akik ezzel
nemcsak nekünk, hanem saját nemzetüknek
is ártanak. Felolvastam öxellenciája, a High
Commissioner üdvözlő táviratát, vegyék e
közönlést méltóan tudomásul. Meg vagyunk
röla győződve, hogy jó szándéktól van áthatva.

— A kongresszus szabádon, minden szen-
vedélyességtől mentesen nyilatkozik az összes
kérdésekben. Csak ennek van igazi értéke. A
közigazgatás néhány hibáját fájáljuk, első-
sorban a bevándorlási tilalmat. Csak olyan
megszorításokat akarunk e téren, amit mi ön-
kenyesen magunkra szabunk. Mi protestálunk
ez ellen és most a kongresszus ünnepélyes
határozatokat hozott. Ne feledjük, hogy új
közigazgatással van dolgunk és hogy a man-
dátum még nincs aláírva. Azt beszélték itt,
hogy bizonyos kedvező pillanatokat elmulasz-
tottunk. Gondoljanak csak arra, hogy milyen
nagy pillanatok előtt állunk még. Ha azonban
őrbizalmunk van, akkor e pillanatok elé öröm-
mel nézünk.

A jövő politikája

— Nehéz és hosszú politikai munka áll
még előttünk. Minden nap politikát csinál. A
vitába beledobták ezt a szót: diplomataizálás.
Nincs nap, amely politikát ne csinálna. Nem
tudom, vajon láthatatlan szálak mennek-e a
teremből ahhoz a nemzetközi gyűléshez, amely
most Genfben tanácskozik. Beleptünk a népek
családjába és a népek egymáshoz való viszo-
nyában csak két ut van: diplomácia, vagy
háború. Ha a viszonyokat rendezték, akkor
örködni kell felettük.

— Hogy a diaszpóra-politikáról beszél-
jünk, szem előtt kell tartanunk a róla alko-
tott két véleményt. Az egyik szerint az orszá-
gos szervezetek ügye ez, a másik szerint a
Világszervezeté. Némelykor arról van szó,
hogy egy akciót hajtsunk végre, némelykor,
hogy egy pogrom veszélyét hársítsuk el, vagy
hogy politikai lépést tegyünk. És jönnek a
dogmatikusok és kifejtik, hogy ez nem a mi
ügyünk, hanem az Országos Szervezet ügye.

En azonban kijelentem önök előtt: én ezt mindig a magam ügyének tekintem.

— A Cionista Világszervezet nevében fogok mindig intervenálni, hivatalból, mindig, valahányszor a zsidó becsület és jog érdekében erre szükség lesz. (Viharos tetszés.) Ki tegye ezt, talán egy komité, amely néhány száz

Dr. Ruppin a palesztinai viszonyokról

Dr. Ruppin jelentésének folytatását alább közöljük:

— Néha azt a kérdést is hallom, hogy a bevándorlók mivel foglalkozzanak inkább: iparral vagy mezőgazdasággal. E kérdésnek nem tulajdonítok jelentőséget. A bevándorlók olyan hivatást választanak, amely tartós egzisztenciát nyújt nekik. Ha a mezőgazdaság nyújt jobb kilátásokat, akkor vessék magukat erre a foglalkozásra. Ha az ipar adja meg a megélhetési lehetőségeket, akkor legyenek iparosok. A mezőgazdaság mellett szól az az igyekezetünk, hogy Palesztinából nemzeti otthonot csináljunk, amit nemcsak népességi fölényvel akarunk elérni, hanem azzal is, hogy sok földet vásároljunk. Hiszen ha csak ipart akarnánk, akkor egy bizonyos területre kellene szorítkoznunk, városok, kikötők és vasúti centrumok közelébe, ami azt jelentené, hogy az ország többi része érintetlen lenne a zsidó munkától. Ha inkább hangsúlyozzuk az ipar fontosságát Palesztinában, akkor ennek okát abban kell keresni, hogy az utolsó években a mezőgazdasági kolonizáció sok nehézséggel küzdött. Azt hiszik ugyanis, hogy az ipart könnyebben, akadálytalanabban lehet megteremteni. Sok ipari kísérlet azonban nálunk is eredménytelen volt és úgy látom, hogy az akadályok ezen a téren nem könnyebbek, mint a földművelés körül. Azt mondják, hogy a bevándorló zsidók Európában az ipar terén főként vállalkozók, műszaki tisztviselők, vagy kereskedők. Az iparok munkásai azonban jórésben nem zsidók; Palesztinában azonban az ipar csak úgy tud egzisztenciát nyújtani zsidó bevándorlóknak, ha a munkások is jórésben zsidók lesznek.

A földvásárlás

— Egy éve, hogy Palesztinában polgári közigazgatás van és hogy Sir Herbert Samuel áll az ügyek élén, mégis ez az esztendő halálrafullt súlyos volt a Palesztina-munka szempontjából. Szervezetünk belső viszállyai, amelyek 1920-ban kezdődtek, a palesztinai hangulatra nagyon kedvezőtlenek voltak. Szerencsétlen találkozás a véletlennek, hogy e vizsály nyomán a pénznek is mind gyöngyében folyt be. Hány élelrevaló tervet kellett visszautasítanom ez alatt, tisztára azért, mert nem volt kilátásom pénzügyileg támogatni a dolgokat.

— A cionista világszervezet nagy cselekedetek végrehajtására küldött bennünket Palesztinába, de sem adhatott megfelelő eszközöket és a kétségbeesés érzésével kellett itt dolgoznunk. Nagy megerőltetéssel be lehetett hozni ezer chalucot, meg lehetett szerezni a városokban és vidéken nagy kiterjedésű földeket. A bevándorlott fiatalemberek kétségtelenül megszilárdították pozícióikat, bár ki kell jelentenünk, hogy ezek az ifjak csak kis részben tudtak tartós elhelyezkedésre szert tenni. Főként közmunkáknál vannak elfoglalva, de ez csak átmeneti munkásság és el fogjuk veszíteni ezeket az értékes embereket, ha a mezőgazdaságban az építkezés körül és az iparban nem szerzünk nekik állandó munkát.

— Nyolcvanezer dunam elsőrangú földet vásároltunk. Ennek körülbelül a felet a Zsidó Nemzeti Alap vette meg. A jó alkalmat nem volt szabad elszalasztani és ha ma abban a helyzetben vagyunk, hogy reális dolgokról beszélhetünk a kolonizáció körül, akkor ezt ezeknek a földvételeknek köszönhetjük. Minden kísérlet intenzív kulturára reális alapot nyert a vételek útján. Jó néhány esztendőre ellátunk magunkat földvel, úgy, hogy nincsen többé gondunk arra, hogy földspekuláció miatt károsodni fogunk.

— A kormány a Zichron Jakob és Athlith között lévő dűna-területet sok évi bérletbe adta a zsidó gyarmatosítási szövetségnek, amely moszármentesítő munkáját megkezdte

emberbarátról áll, vagy mi, akik a zsidók millióit képviseljük? Párisban a legnagyobb munkát végeztük a cionizmusért, ép úgy, mint népünk védelméért, Páris nélkül nem lenne London. E munkát én a magam részéről a cionizmus integráns részének tekintem. (Hosszantartó zajos taps).

báró Edmond Rotschild pénzügyi támogatásával.

— A városi földvásárlás a Palestine Land Development Company vételei következtében Jeruzsálemben, Jaffában, Hailában és Tibériásban tízenkétezer új hátelek áll rendelkezésünkre. Ez meg fogja akadályozni a városokban a telekspekulációt.

A munkásbank szerepe

— A munkásbanknak, amelyhez a cionista organizáció negyvenezer font sterlinget, a munkások egyelőre tízezer font sterlinget adtak, a munkások számára lehetőséget kell nyújtania, hogy szövetkezeti úton különféle nagyobb akkordmunkát vállaljanak. A munkásbank a közmunkáknál már jelentős szerepet játszott és remélhető, hogy továbbra is gyümölcsöző munkát fog végezni. Vegül meg akarom említeni azokat a tárgyalásokat, amelyek közöttünk és Ruthenberg között folytak le egy koncesszió megszerzése dolgában, amelynek nyomán a vízierők intenzív és radikális felhasználásával a munkát meg lehet majd gyorsítani.

A palesztinai bevétel jelentősége

— Sokat kell küzdeniök a gyarmatoknak nemcsak belső nehézségekkel, hanem a bel- és a külföldi konkurenciával is. Délkelet-Ázsiában, Ausztráliában és Argentínában szízi talajból sokkal dúsabb terméshozadék jön, mint Palesztinában. Palesztinában megművelhető, technikai segédeszközök nélkül megdolgozott földjéből. Ezek az országok Palesztinában küldik buzájukat, ahol vámmal és fuvardíjakkal együtt harminc százalékkal drágább, mint otthon, termőországukban. De nemcsak ezek az országok, hanem a szomszédos Hauran is elsőrangú búzatermő vidék. Az arab fellah sokszáz éves tapasztalatában és nagy igénytelenségében tud megadni valamit kis egzisztenciát teremteni, de a zsidó, aki tapasztalatok híján van és akinek életstandardja az európai élethez igazodik, nem igen képes felvenni a versenyt. Ha pedig a gabonatermelés helyébe az állattenyésztés és a zöltségtermelést vesszük, akkor Egyiptomból jelentkezik a konkurrens, ahol a Nílus vize és a kítőnő trágyázás a világ legbübb és legjobb zöltségfőléit adja. A gyapot, az olaj és a mandulatermelésnél az olcsó munkát asszonyok és gyermekek végzik el, de a zsidóknál a gyermeket nem lehet erre felhasználni, minthogy iskolába kell járniok.

A palesztinai mezőgazdaság

— Ezekkel azonban még nem merült ki az akadályok sorozata — folytatta dr. Ruppin — de már éleken mutatja, amit önök már ismételtén halhattak, hogy a legsúlyosabb feladatunk közé a jövedelmező mezőgazdasági üzemek megszerzése tartozik. Nem lehet csodálkozni azon, ha a palesztinai kolonizáció eddig kedvező eredményeket nem hozott. De hamis a beállítás, amikor a cionista szervezetet okozák azzal, hogy nem az egyéni kolonizációt támogatja, hanem a csoportos gyarmatosítást. (Kvucca.) A kvucca ellen azt az érvet hozzák fel, hogy eddig alig gyümölcsöztek és hogy deficitet dolgoztak. Ez azonban hamis. Feltételekbe indult ki, mert mindazokat az összegeket, amelyeket a Cionista Szervezet évente a kvucca javára kiad, deficitnek mondják, holott az összegek javarésze laktári beszerzésekre és az üzem teljessé tételére szolgálnak, tehát egyáltalán nem elveszett pénz.

— Az a beállítás is hamis, amikor azt mondják, hogy a mezőgazdasági kolonizációnak szociális formája okozza az eredménytelenséget. Tudniok kell, hogy nem a szociális és nem a jogi forma a probléma gyökere, hanem az emberek arvasalósága és a palesztinai mezőgazdaság rehabilitálásának kérdése.

A mezőgazdasági kiképzés

— Ami az embernek mezőgazdaságra való kiképzését illeti, fájdalom, ezirányban még keveset tehetünk. A háború előtt mindössze egyetlen gazdasági iskola állott fenn: Mikveh Israel. Amikor annakidején a bécsi kongresszuson farmjaink deficitje miatt panaszkodtam, rámutattam arra, hogy ifjaink mezőgazdasági kiképzésben részesüljenek. Ugyanezt ismételhetem most is. Sőt kíváncsún tartom, hogy Európában is gondoskodjanak e fajta kiképzési lehetőségekről. Igaz ugyan, hogy Európa nem tudja a palesztinai speciális viszonyoknak megfelelő képzést nyújtani, de egy Európában kiképzett gazdasz nagyon jól értékesíteni tudja ismeretét Palesztinában is. Azt a mozgalmat, amely különösen Németországban mutatkozik, melegen üdvözlöm. Itt ugyanis a fiatalembereket kivándorlásuk előtt beavatják a mezőgazdasági elméleti és gyakorlati tudnivalókba. Kell, hogy más országokban is példandásul szolgáljon ez.

— A technikai problémák körül is kevés történt. Még a trágyázási módokat sem lehetett komolyan tárgyalni, nem lehetett szó a legmegelőzőbb talaj megmunkálásról. Az állithi kísérleti állomást a háború tönkretette, az állomás vezetője Aron Aronson tragikus halálával az egész üzem megszűnt. Most újra kísérletekkel kell majd dolgoznom, ha e technikai kérdésekben tisztán akarunk látni. Tavaly kis mértékben már megtörtént ez, de a kísérletezés ügyét ki kell építenünk. Valószínűleg Kaliforniából Palesztinába hívunk egy elsőrendű szakembert, aki meg fogja látogatni üzemünket és helyi tapasztalatai alapján olyan részletes tervet fog benyújtani, amely további munkálkodásunk alapja lehet.

A gazdálkodás reformjai

— Dr. Soskin ur, aki a talaj-kultúráról fog előadást tartani, a kis, öt dunamnyi, intenzív gazdálkodást javasolja. Én nem járulhatok ehhez hozzá. Azt kívánom, hogy a mai üzemi formák, természetesen módosításokkal és javításokkal, maradjanak meg továbbra is, amíg megfelelő eredményt látunk. Az én álláspontom az, hogy azonnal kezdjük meg az intenzív gazdálkodást egy jól öntözött területen, mihelyt a szakértők az előkészületek technikai részét elintézték. E célból — úgy gondolom — legjobban lesz a mosav ovidim rendszerrel 50—100 dunamnyi területen Enek Jezreelben, a legjobb munkások segítségével megkezdni ezt a gazdálkodást. A jemeniták gazdasági letelepedését is meg akarjuk kezdeni. Új terveket dolgoztunk ki az achuza-rendszer régi formájának megváltoztatására és felrészítésére. Ennek az alapfogolata első sorban, hogy a kapitalisták, akik pénzüket adták a gazdaságra, nem egyszerű bér munkásokkal, hanem munkások szövetkezetével dolgoztassanak, akik később a gazdaság egy részét tulajdonul kapják. Az achuza nem csak ültetvényeken alapuljon, hanem tejgazdaságon és vatemények termelésén is. Az achuza új sémájánál tekintetbe vettük, hogy tapasztalat szerint az achuza résztvevői közül csak egy töredék megy Palesztinába. Azzal számolunk, hogy azok a tagok, akik nem tudnak Palesztinába eljutni, a rájuk eső részt, a bevándorló tagok javára engedjék át hosszú lejáratú kölcsön fejében, természetesen jelzálogbiztosíték mellett. Ezzel eléjük azt, hogy minden tag hozzájárulása olyan összegre redukálódik, amely lehetővé teszi a kelet-európai pénzü viszonyok mellett is a részesedést.

A lakáskérdés

— Attérek most már az építkezésre. Körülbelül egy évvel ezelőtt Palesztinában az építkezési anyag, különösen az Európából behozott vasár, fa és cement és a munkabér is, olyan magas volt, hogy körülbelül háromszor annyiba került egy ház építése, mint a háború előtt. Ezek az árak elriasztották azokat, akik építeni akartak és csak a nyomasztó lakásnévnek köszönhető, hogy a Cionista Szervezet hitelnyújtása nélkül is, Jaffában és Hailában mintegy száz új ház épült. Az utóbbi időben az építési anyag ára azonban visszament a munkabérek is süllyedtek, úgy, hogy ma már csak ötven százalékkal drá-

gabb egy ház építése, mint a háború előtt. Nem valószínű, hogy az árak még jobban is süllyedjenek. Mindazonáltal az építőmunka számára megnyílt a tér. A lakásépítés azonban minden egyes bevándorlóval, aki Palesztina földjét érinti, napról napra nő. Lehetetlen rendes áron lakást kapni, de viszont lehetetlen, hogy egész családok, asszonyok és gyermekek hosszú ideig sátorokban lakjanak az időjárás szeszélyének kitéve. A bevándorlási akció kénytelen megállni, ha a lakáskérdést nem oldjuk meg. Ideiglenes barakkok nem segítenek a dolgon, ezek nem is sokkal olcsóbbak, mint a masszív házak. Fontos tehát, hogy építő társulatok útján és jelzőhitelek segítségével sietessük a kőházak felépítését. Úgy képzelem a dolgot, hogy egy négyszáz tagú építő társaság alakul, amely négy év alatt, mind a négyszáz tag számára házakat épít. Ha feltételezem, hogy két szobából és mellékhelyiségekből álló lakás kétszáz font sterlingbe kerül és ha a jelzőlogbank hatvan százalékát nyomban kifizeti, akkor minden tag mindössze nyolcvan font sterlinget ad a sajátjából. Mint hogy ezt az összeget is csak kevesen tudják a bevándorlók közül előteremteni, úgy vélem, hogy ezt a tartozást négy egyenlő évi részletben törlesztenék le. Husz font sterlingjével 15 év múlva a ház egészen tehermentes.

A bajor kormány lemondott

Kormányválság a birodalmi kormány kompromisszum-javaslati miatt — Az angol-ir tárgyalások — A népszövetség feladatai

— Az Új Kelet tudósítójától —

Berlin, szept. 13. A bajor minisztertanács határozata, amellyel visszautasította a birodalmi kormány kompromisszum-javaslatát, számos belpolitikai bonyadalmakat idézett elő Bajorországban. A birodalmi kormány javaslata mellett csupán Kahr bajor miniszterelnök és Roth igazságügyminiszter szavazott. A kormány többi tagja a javaslat ellen, tehát a szakítás mellett foglalt állást. Kahr miniszterelnök és Roth igazságügyminiszter a minisztertanács után beadta lemondását. A kormány többi tagja szintén lemondott. Kahr utódjaként Phillingert és Heldet emlegetik. Mindkettő német néppárti politikus. E belpolitikai válság megoldásától függ nemcsak Bajorország, hanem az egész német birodalom sorsa.

Az angol-ir tárgyalások eredményesnek mutatkoznak. Az ir kormány válasziggyezke, amely az angol javaslatokra reflektál, békülékeny hangú. Ir politikai körökben a józan felfogás kerekedett felül. Az ir politikuskok hangsúlyozzák, hogy a békét áldozatok árán is létre kell hozni. Az ir kormány revízió alá vette eddigi követeléseit, azokat módosította, úgy hogy az újabb ir feltételek már elfogadhatók lesznek.

A népszövetség legutóbbi ülésén Leon Bourgeois tartott beszédet. Ismertetve a népszövetség jelentőségét és hangsúlyozta, hogy a világ népeinek kifejezett akarata a népszövetség fentartása. A washingtoni konferencia a népszövetség jövőjére nincsen hatással, sőt erősíti a népszövetség erkölcsi tekintélyét. Bourgeois ezután kiemelte a népszövetség hármas célját: első kiemelt, hogy fel kell állítani a nemzetközi döntőbírárságot, azután meg kell szüntetni azokat a jelenségeket, amelyek a békét veszélyeztetik és végül meg kell erősíteni a nemzetek nemzetközi szervezetét.

A kisázsiai fronton a harcok enyhültek. Anatóliai hírek szerint a görögök a harcért egyes részein helyi jelentőségű sikereket értek el.

A kiadóhivatal közleménye: Tisztelettel kérjük helyi és vidéki t. előfizetőinket, hogy a lap késedelmes kézbesítését kiadóhivatalunknál jelentésük be, hogy a gyors és pontos kézbesítésjártant intézkedhessünk.

A magyar kormány Nyugatmagyarországot átadására új módozatokat javasol

Hír Károly exkirály szökéséről — Benes jegyzéke a követek tanácsához — Nyugatmagyarországon „terrorrezsim uralkodik” — Az antant-bizottság Bethlen és Horthy ellen — A magyar kormány válsága

— Az Új Kelet tudósítójától —

Bécs, szept. 13. A „Baseler Nachrichten” ma esti külön kiadása szenzációs hírt közöl. A lap információja szerint Károly exkirály megszökött Svájc területéről. A lap részleteket nem tud a szökés körülményeiről és idejéről, csak azt tudja, hogy

Károly király nem tartózkodik többé Svájcban.

Berni hivatalos körökben még nem erősítették meg ezt a hírt. Lehetséges, hogy Károly újból meg fogja kísérelni, hogy Magyarországra jusson és elfoglalja a trónt. A nyugatmagyarországi események ugyáztik felbuztatták erre a vakmerő lépésre, — ha ugyan a „Baseler Nachrichten” közleménye megfelel a valóságnak.

A magyar kormány vasárnap délelőtt átnyújtotta a három európai nagyhatalom budapesti képviselőjének a kormány választás az antantjegyzékre. A magyar kormány jegyzéke többek között a következőket mondja:

Azok a szomorú események, amelyeknek a legutóbbi napokban az A. zóna színtere volt, természetes következményei az elkeseredésnek. Távol áll a magyar kormánytól, hogy letagadja,

Nyugatmagyarország területére beférkőzött

számos olyan egyén, aki nem az elszakított területekről származik és ott részt vett a lakosság felkelésében. Az A. vonal és a trianoni határvonal között tartózkodó csendőrség létszáma mindössze ezerkilencszáz fő, beszámítva „Ostenburg” őrnagy három „csendőrszázadát és Ranszenberger kapitány két csendőrszázadát. A magyar kormány elhárít magáról minden felelősséget azokért a sajnálatos eseményekért, amelyek Nyugatmagyarországon történtek.

A jegyzék ezután vádakot emel az osztrák kormány ellen, majd hangoztatja, hogy kész a trianoni béke végrehajtására és új kiűritési tervet ajánl. Az erre vonatkozó rész szövege a következő:

A magyar kormány a szóbanforgó területen uralkodó nehéz helyzetre való tekintettel célszerűnek tartja, hogy a soproni szövetségközi katonai bizottság a két közvetlenül érintett ország hatóságainak bevonásával és mindkét fél, valamint a kérdéses terület érdekeinek figyelembevételével

új átadási módozatot dolgozzon ki.

amely számot vetne a megváltozott viszonyokkal. Magától értetődik, hogy a magyar kormány hajlandó a jegyzékönnyvet azonnal aláírni, amint az átadás e terv szerint megtörténik.

Dr. Benes csehszlovák külügyminiszter a nagykövetség tanácsához a nyugatmagyarországi kérdésben jegyzéket intézett, amelyet megküldött a nagyhatalmak kormányainak és a jugoszláv és román kormányoknak is. A jegyzék szövege a következő:

A csehszlovák köztársaság kormánya nevében bátorodom a nagykövetség tanácsának figyelmét a következő eseményekre irányítani: Nyugatmagyarországon három hét óta igen komoly események mennek végbe. Volt magyar katonák csoportjai, szabadcsapatokkal és bandákkal egyesülnek olyan harci formációk, melyek jellege nehezen határozható meg. Szabályszerű ütközetek útján megkísérlik lehetetlenné tenni azokat, akik a rendet helyreállítani s a szerződéseket teljesíteni akarják. Szakadatlan üldözések folynak

Egy terrorrezsim uralkodik ott

és híreink szerint nem ijednek vissza a legborzasztóbb erőszakoskodásoktól sem. A szomszéd területek lakossága tele van félelemmel és a legnagyobb nyugtalansággal. A gazdasági élet Közép-európa e területén, mely a háborútól is sokat szenvedett, mérhetetlenül szenved emiatt és az összes szomszédállamok érzik ez állapotok károsító következményeit.

A csehszlovák köztársaság kormánya azon a nézetben van, hogy tekintet nélkül arra, hogy kit terhel a felelősség ezekért a végtelen állapotokért,

a mai helyzet immár absolute elviselhetetlen.

Szövetségeink iránti kötelességünk felhívni figyelmüket ezekre az állapotokra, amelyek Európa békéjére a legnagyobb veszedelemet jelentik. Kötelességünk felszólítani az anarchisztikus állapotok megváltoztatására, melyek oly intervenciókkal kapcsolatosak keletkezhetnek, amiket még nem akarok igazi nevükön nevezni. Ezt a kérdést a lehető leggyorsabban el kell intézni. Meg kell állapítani, hogy az általános békére a legnagyobb mértékben veszedelemes, ha következmények nélkül meg lehet szegni a nemzetközi kötelezettségeket, ha akciókat lehet lefolytatni, melyek a nemzetközi jogba ütköznek, ha következmények nélkül szisztematikusan lehetetlenné lehet tenni a békeszerződések érvényesítését. A csehszlovák köztársaság tudatában van azon kötelességének, hogy

meg kell védekeznie a békét,

a nagykövetség tanácsának s a szövetséges nagyhatalmak teljes egyetértésével, valamint mindezek teljes egyetértésével, akik a jelen eseményekben közvetlenül érdekelve vannak.

Nyugatmagyarország megszállásában vasárnap váratlan fordulat történt. A visszavonuló osztrák csendőrség helyébe magyar katonai csendőrszázadok szombaton Nyugatmagyarország régi határáig nyomultak előre. A magyar csapatok az új folyamán váratlanul parancsot kaptak, hogy

térjenek vissza Sopronra.

A visszavonulási parancsot a soproni tábornoki bizottság erőszkolta ki a magyar kormánytól. Hétfőn az A. zónában már nem volt magyar katonaság, az osztrák csendőrség pedig nem vonult addig be, míg az antant Nyugatmagyarország sima átadását nem biztosítja. Így ezen a területen jelenleg nincsen megszálló katonaság.

A nyugatmagyarországi konfliktus valószínűleg kormányválságot fog előidézni Budapesten. A Sopronban tartózkodó három szövetséges tábornok eddig teljesen egyoldalúan látta a nyugatmagyarországi eseményeket. Vasárnap a három antant-tábornok találkozott Landegghen Schober osztrák kancellárral, aki kétségbevonhatatlan bizonyítékokat terjesztett a tábornok elé

azokról a monarchista üzemekről.

amelyeket a magyar kormány támogat. A landeggi találkozás után a tábornoki bizottság jelentést küldött Párisba, a Bethlen-kormány és végeredményben maga Horthy kormányzó sem alkalmas személyiség arra, hogy egy az antant kötelezettségi viszonyban levő európai ország vezetője legyen.

A tábornoki bizottság erélyes fellépése Budapesten politikai válságra vezet. Nemcsak Sigray adta át lemondását, hanem

külsőben áll az egész Bethlen-kormány lemondása

és azontúl Horthy kormányzó távozása is. Budapesti politikai és kormánykörökben a hétfői nap folyamán óriási nyugtalanság volt észlelhető.

Masaryk cseh köztársasági elnök Pozsonyba érkezett. Az elnököt Pozsonyban nagy ünneplésben részesítették. A pozsonyi lapok szerint a köztársasági elnök pozsonyi tartózkodása a nyugatmagyarországi eseményekkel van összefüggésben.

Életünk gyermekeinkben teljesül. Magunknak adunk, ha a Tarbutnak adunk

A Haggibbort öt hónapra felfüggesztették

Suciu lemondott a footbalszakosztály elnökségéről — Utóda dr. Borsán György

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kolozsvári kerület footbalszakosztályának intéző bizottsága tegnap esti ülésében a bajnokságot Haggibbor játékosait bajnoki és egyéb mérkőzésekre öt havi időtartamra felfüggesztette. Ez a példátlan ítélet, amellyel ezt a hiváló csapatot tönkre akarják tenni, méltóképpen sorakozik ama gyűlölködő, feltékenykedő és kicsinyeskedő intézkedések közé, amellyel a Haggibbor rövid fennállása alatt elgáncsolni, fejlődésében megakadályozni igyekeznek. Ennek a példátlan botrányos határozatnak nincs semmi egyéb motivuma, mint az a szándék, hogy a legerősebb ellenfelet, amelyet a mezőnyben nem sikerült legyőzni, végső erőfeszítésként a zöld asztalnál és a kulisszákat mögött fojtsák meg. A kolozsvári csapatoknak egyrésze, igaz, hogy kisebbik része dícséretes önzetlenséggel a Haggibbor mellé állt, de a bajnokságban rivalis marosvásárhelyi MTK intézője hetek óta itt futkosott és az szervezte a kivégzéshez szükséges szavszókat, teljes egyetértésben Suciu elnökkel.

A nevezetes ülés lefolyása megfelelő keretét adta ennek az aknának. Az ülés megnyitására Suciu elnök bejelentette, hogy az elnökségről lemondott és helyébe a Comitetul Regional kinevezte dr. Borsán György miniszteri tanácsost. Ezután a parlamentáris formáknak megfelelően csak az következhetett volna, hogy a lemondott elnök eltávozik és átadja helyét utódjának. De nem ezt történt. Suciu ur kijelentette, hogy ezen az ülésen még elnökölni akar. Szüksége volt még erre az ülésre, mert rá akarta tenni a koronát arra az elkéseredett és kicsinyes elfogultságól dikált kampányra, amelyet rövid, de emlékeztető elnöklése alatt a Haggibbor ellen vezetett. Kész haditervek voltak arra, hogy a Haggibbortól megvonják a játékosait és kitiltják Kolozsvárra egyetlen sportpályájától és Suciu lehetségesnek tartotta, hogy ilyen lényeges ügyben, mint lemondott elnök vezesse a tanácskozást.

A vád az volt, hogy a Haggibbor engedelmességét követelt el a footbalszövetséggel szemben a megsemmisített és újra lejátszandónak rendelt ligadöntő alkalmával. Tudvalevő, hogy a ligadöntő mérkőzést, amelyet a Haggibbor nyert meg néhány hónappal ezelőtt a marosvásárhelyi MTK ellen, a footballintéző bizottság megsemmisítette és a múlt kedden, 8 óráig ki is tűzte az új mérkőzés határidejét 11-ikére. A Haggibbornak nem volt ideje jogosult játékosait összeszedni, de egyéb okból sem állíthatott volna ki négy-nél több játékosát az első csapatból. Ezen ezért közölte Suciu elnökkel, hogy a mérkőzést lemondja az MTK javára. Suciu azonban ragaszkodott a mérkőzés lejátszásához, jöllehet, a Haggibbor közölte vele, hogy kénytelen a második csapatot kiállítani. Erre történt meg, hogy második csapatbeli és ifjúsági játékosok álltak ki a ligadöntőre. Ez volt az engedelmesség a szövetséggel szemben. A labdarúgó szövetség szabályainak egyetlenegy paragrafusába sem tűnik ez az eljárás, de még ha beleütköznek is, akkor sem lehetne ödönösön letiltás konzekvenciájával járó engedelmességnek minősíteni. De a Haggibborra régóta acsarkodó ellenfeleknek ürgy kellett. A más kérdésekben ellenfelet sportcázárok ebben a pontban, a Haggibbor gyűlöletében, találkoztak. Így született meg ez a határozat. A formákra annyira nem ügyelt az elnök, hogy a Haggibbor képviselőjének egyszerűen meg sem adták a szót és a felvilágosításadás jogát azzal, hogy elküldték a szólarajelentkezéstől, amikor még senki sem szólt az üggyhöz. Vak gyűlöletükben az sem mérsékelte őket, hogy az összes kluboknak nagy anyagi veszteséget okoznak ezzel a határozattal, mert hiszen a Haggibbor törzspublikumát, amely a footballeccsek látogatónak tekintélyes részét teszi ki, eltávolították a tribünről, amikor kedvelt csapatát, a Haggibbort annyira leplezetlen szá-

bálysértéssel és megindokolhatatlan cselvetéssel és ravaszkodással száműzték a pályáról. Reméljük és bízunk hiszünk — s ez mérsekeli szavunkat — hogy az az új era, amelyet dr. Borsán elnöknek személye jelent, rövidesen eltakarítja a régi rezsimnek ezt a gyászos örökségét is. A Haggibbor csapatának és híveinek tömör sorát ez a szörnyűsült határozat — amire néhányan számítottak — nem fogja sem megbontani, sem szétrebontani. A bizalmi nyilatkozatoknak számai hangzottak el egy nap alatt a lehetetlen határozat hallatára. Mi nem mondjuk ki ebben az utolsó szót, de biztos meggyőződésünk, hogy ez a határozat, amelyet a Haggibbor megfelelőbb, ugyanugy az enyészete lesz, mint Suciu elnökségének emléke.

Befejezték a vádlottak kihallgatását a kémkedési perben

Ma a védelem tanui kerülnek sorra

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A nagy per szerdai tárgyalásán a második vádlottak kihallgatását is befejezték. A vallomások már semilyen új részletet nem tartalmaznak. A legtöbb vádlott azzal kezdte, hogy nem tudja miért helyezték vád alá. Szerdán utolsónak Ilea román katonát hallgatták ki, utána az elnök befejezettnek jelentette ki a vádlottak kihallgatását és csütörtök reggel 9 órákor megkezdik a tanúkihallgatásokat.

A szerdai tárgyalás Petres József kereskedelmi ügynök kihallgatásával kezdődött. Elmondta, hogy Tamást az apja mutatta be neki. Felkereste apjával Tamást a zárdában és miután apja eltávozott, ő nála maradt. Tamás arra kérte, hogy betegségeben ápolja. Amikor aztán Tamás barátaihoz hozzájuk jött és az apja arra kérte, hogy távolítsa el, elvitte Beke Reginához, akit gyermekkorra óta ismer. Tamás aztán két hétig Beke Reginánál lakott. Azt, hogy Tamás kém, soha nem tudta. Megismerkedésük alkalmával újság volt Tamás kezében. A lap épen a szenatusi merényletről számolt be. Kérdésre Tamás azt felelte, hogy a merénylet valószínűleg az oroszok műve. Tamással aztán utólevél nélkül Budapestre ment, ahol bátyja halálos betegen fektett. Amikor visszajöttek, moriumot hoztak és azt értékesíteni akarták. Ettől eltérően semmilyen érintkezést nem tartott fenn Tamással.

Décsi Dénes vasutas azt vallja, hogy egy alkalommal a dési pályaudvaron Tamás ott arra kérte, vegye fel a postakocsiba. Ezért neki valamilyen ruhadarabot helyezték birtokba. Ő ezt megtette és novemberben Tamás fel is kereste, hogy az igért ruhát átadja. Tamást áztán már csak a fogdában látta.

Az elnök Tamáshoz: Igaz ez?

Tamás: Igaz.

Besszer György temesvári városi közigyám kijelenti, hogy Zacher Bélát ismerte, barátja volt, de más semmit nem tud. Egy vászonra gépi írást látott, de más semmit nem tud erről a vászonról.

Fröhlich János nagyváradi hentesmester kihallgatása került sorra. Fröhlich azt mondja, hogy az egész ügyről semmit nem tud és nem érti, hogyan került a vádlottak közé. Tamás a vizsgálat folyamán azt mondta, hogy Váradon Fröhlichnél szállt meg, de Tamás ezt is visszavonta. Fröhlich egyszer kapott csak időzést, azt is csak a tárgyalásra.

Utánna még Ilea Vasile 88. ezredbeli katonát hallgatták ki. Ő is ártatlannak tartja magát. Hannig a gimnáziumban osztálytársa volt. Egy ízben meghívta a cukrászdába és ravasz kérdéseket tett fel neki az ezred tisztikarára vonatkozólag, de Ilea semmilyen felvilágosítást nem adott. Az sem igaz, hogy Hannigot a századirodába vezették volna, ahol az egy napiparancsot másolt le. Elnök kérdésére még

kijelenti Ilea, hogy apja román, anyja római katolikus, ő maga görög katolikus, de csak magyarul beszél jól.

Több vádlott nincsen jelen és így az elnök a vádlottak kihallgatását befejezettnek jelenti ki.

Az elnök kéri a védőket, a védelem tanuit megánuton is értesítsék, hogy csütörtökön reggel 9 órákor megkezdik a tanúk kihallgatását. Az elnök azután a tárgyalás folytatását csütörtök reggel 9 órára halasztja.

Megegyezés készült a parasztpárttal

Averescu-Mihalache-Vajda Kormány — Titulescu és adóörvényei megbuknak

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Belpolitikai körökben most már egyre határozottabb formában beszélnek az Averescu és a parasztpárt között készülő megegyezésről. Nemcsak kormánykörökben, de a parasztpártban belül is most már teljesen érettnak tartják a helyzetet a koalíciós kormány megalakítására. Ugy a néppártban, mint a parasztpártban attól tartanak, hogy amennyiben a megegyezés ez alkalommal is megkötődne, a liberálisok kerülnek uralomra. Ettől pedig mindeket párt irózik. A parasztpárt álláspontját Mihalache fejtette ki a brailai népgyűlésen, ahol nyíltan kijelentette, hogy ha a megegyezés létre nem jön, Bratianuék kerülnek kormányra.

— Ha a parasztpárt — mondotta Mihalache — belép a kormányba, sikeresen vehetjük fel a harcot a reakció ellen és a jövő kormányában érvényesíteni tudjuk majd álláspontunkat. A helyzet egyetlen megoldásának Mihalache a koalíciós kormányt tartja, amely aztán kiemeli az új választásokat. A párt egyre erősödik — fejtette be Mihalache beszédét Stare belépésére célozva — és a választásokon a győzelem biztos reményében vehetjük fel a harcot.

Nyilvánvaló tehát, hogy Mihalache és Averescu között a megegyezés már meg is történt és hamarosan nyilvánosságra is kerül.

Kormánypárti körökben azt beszélnek, hogy a megegyezés alapja Titulescu elejtése, akinek pénzügyi reformjai az országban igen népszerűtlenek. Ugy tudják, hogy az új kormányban Titulescu már nem vesz részt és pénzügyi reformjainak végrehajtását elhalasztják. Azt is tudni vélik, hogy Argetoianu is távozik, ami az ellenzék visszatérését tenné lehetővé a parlamenti munkába. Ebben az esetben Vajda Sándor is belép a kormányba, mint az erdélyi nemzeti párt képviselője.

Ilyenformán az új kormány — amelynek kinevezését november elejére várják — a néppárt, a parasztpárt és az erdélyi nemzeti párt koalíciójából állana. Kész miniszteri listát is kolportálnak, amely az új kormány névsorát a következőkben adja:

Averescu: elnök és belügyminiszter, Take Jonescu: pénzügyminiszter, Vajda Sándor: külügyminiszter, Mihalache: földművelésügyi miniszter, Gr. Juman: közimunkatügy.

Hogy ez a kombináció mennyiben felel meg a valóságnak, azt a közeli napok eseményei fogják megmutatni. Averescu éles támadása óta, amelyet Maniu Gyula ellen intézett a bázisai népgyűlésen, úgy látszott, hogy köztük minden érintkezés megszűnt. Most vasárnap a nemzeti párt Gyulafehérváron tart üggyűlést, amelyen Maniu válaszolni fog Averescunak. Maniu beszédéből aztán ki fog derülni,

mennyire lehet a nemzeti pártnak a néppárttal és Averescuval való együttműködésére számítani.

— Tegnap este minisztertanács volt, mely először az aranykivitellel foglalkozott és úgy döntött, hogy megengedi az aranykivitelt a

minisztertanácsi határozatnak a hivatalos lapban történt publikálása után 30 napon belül.

Ezután felülvizsgálták azoknak az árucikkeknek a jegyzékét, melyek a 3 hónap előtti minisztertanácsi határozat szerint exportálhatók. Együttal azok illetékeit is revízió alá vették. Az új jegyzék a kivittet megkönnyíti, a permissziórendszer korlátozza.

A minisztertanács elvben elhatározta, hogy a kereskedelem szabadsága alapján áll és ezt ezután érvényesíteni fogja. Averescu miniszterelnök indítványára elhatározta a minisztertanács, hogy a bukaresti mintavásáron vásárolt áruk részére tizenöt százalékos vasúti tarifaközzeményt engedélyez.

Elhatározta továbbá, hogy a november 15-iki bevonulások terminusát januárra halasztják. A halasztásnak gazdasági okai vannak és az, hogy a kiképzés jobb és megfelelőbb legyen. A tanácskozás további folyamán jóváhagyták a közmunkaügyi miniszter előterjesztését a Nagyvárad—Arad vasúti vonal kiépítéséről, melyet azonnal végre is hajtanak. Garoflid miniszter hosszabb beszámolót tartott a kisajátítási munkák jelenlegi állapotáról. Rámutatott arra, hogy az új bizottságok munkálatai befejezés felé közelednek. A földosztási és legelő kijelölési munkák október 1-én kezdődnek.

A minisztertanács végül hozzájárult a Titulescu által 40 millió svájci frankról szóló Svájcban kötött kölcsönhöz, amely a svájci piacon levő lei összevásárlására szükséges.

A Kohn-ok a világháborúban

Amerika hősi statisztikája

Az „Egyenlőség” newyorki tudósítója közli az alábbiakat:

Az Északamerikai Egyesült-Államok hadügyi minisztériumában levő katonai nyilvántartó osztály abc-sorrendben összeállította a világháborúban résztvevő és az európai fronton küzdött amerikai katonák névjegyzékét. A regisztratura városokként is kimutatja a névsort. Az Északamerikai Egyesült-Államok területén a „Smith” vezetéknevű dominál és mintegy 5000 Smith vett részt a világháborúban, ez a név egyébként eredeti angol-amerikai. A kimutatás szerint a Smith név után az egész Egyesült államok területén a „Kohn” név következik, „Cohn”, „Kohen” és „Cohen” variációkban.

Eszerint az Egyesült-Államok területén, ahol 20 különböző nemzetiségű és több fajú és nyelvű nép lakik, az angol jenki után a zsidó „Kohn”-ok szerepelnek, holott sokkal nagyobb számban laktak a más vallású, nyelvű és nemzetiségű népek. Érdekes, hogy Newyork városáról összeállított kimutatásban első helyen a „Kohn”-ok, a zsidók szerepelnek, kiknek száma több, mint 2500 és ezzel a számmal azután második helyre is kerültek az egész Egyesült-Államok területéhez viszonyítva.

A kimutatás további részére már nem is kellene kíváncsiaknak lennünk. A kimutatásban egyébként a „Miller”-ek és „Müller”-ek száma 2400, a „Sullivan”-ok 2000, a „Jones”-ek 1800-an vannak.

A Leslie Kincaid altábornagy a katonai nyilvántartó osztály vezetője kijelentette, hogy a háborúban résztvevők listájából egyébként kiderül az is, hogy minden Amerikában élő nemzetiségű elég nagy számban van képviselve. A newyorki lapok, a Newyork American, Newyork Times, a Herald, a Tribune és mások mind élénken foglalkoztak a kimutatással.

A marokkói harcok

Madrid, szept. 14. (Damian.) A spanyolok ellenoffenzívába mentek át.

Ratifikálták a Yap-egyezményt

Tokió, szeptember 14. (R. T. I.) A japán-amerikai egyezményt a Yap-szigetre tegnap ratifikálták.

HIREK

Az UJ KELET feliratainak:

Szerkesztőség:	877
Kiadóhivatal:	844
Zs. H. Sz.	558

Szamojedek a tudományban

A szamojed, aki szírral kengeti a testét, de nem fürdik, sokfélélt mondhat a vízről, csak épen azt nem, hogy higiénikus értéke van. Főse, iszik is belőle, de hogy mosakodásra is jó, azt nem tudhatja. Európai embernek azonban tudni kell, hogy a vizet fel lehet használni olyan célokra is, amiket a szamojed nem ismer. Aki csak úgy ismeri a héber nyelvet, mint a vizet a szamojed, az mindent mondhat róla, még azt is, hogy tudomása szerint csak hittudományi értéke van. De zsidó rabbi ne mondjon ilyesmit, mert abba a gyanúba keverheti magát, hogy ebben a vízben, a jam hatalmú vízben, csak nagyon keveset fürdött.

Ha egy plébános zsidó rabbi jelenlétében azt mondja: fizikát nem lehet héberül tanítani, akkor ezek a rabbi, ha tanultak fizikát, mindig tudhatják, hogy a tudománynak egy fürdőlen szamojedjával van dolguk, mert ők az ellenkezőjét bizonyíthatják.

Történelmet, geografiát, matematikát, filozófiát, kémiait már akkor írtak héberül, mikor ezeket a disciplinákat a maga nyelvén még egyetlen egy nemzet se tanította. Sőt egészen a tizenharmadik század közepéig úgy volt, hogy a mai kultúrnépek akkori tudósai konokul a latin nyelvhez ragaszkodtak, mert a maguk nyelvét a kultúrterjesztésre alkalmatlannak találták. Ezen az elfogultságon, hál istennek, már átvergődött a tudomány és ma már tudjuk, hogy a kultúra terjesztésére minden nyelv alkalmas. Legfőbb csak arról lehet szó, hogy van olyan nyelv, amelynek az expanszió ereje nagyobb, mint a másiké, de akkor is nem magában a nyelvben van a hiba, hanem azokban a körülményekben, amelyekben a népe él.

A héber nyelv legfeltűnőbb sajátága éppen abban van, hogy a közvetítő munka olyan szerzőságot találhat benne, amellyel minden területet megművelhet. Azokat az értékeket, amelyek a mai egész kultúra felépült, a héber nyelv közvetítette a nem héberül beszélő népeknek. A héber nyelv kultur-inferioritásáról csak az beszélhet, aki a valóban létező kultúrát letagadja.

Ami már most a tudomány egyes ágait illeti, hát a filológia teljes félreismerésére vall és a nyelvfejlődés törvényeinek nemismerésére árulja el, ha valaki azt állítja, hogy ennek, vagy annak a tudománynak a terjesztésére valamely nyelv alkalmatlan. Alkalmatlan erre minden nyelv, ha idegen elemek fölbőlétől irtozik, de egy se alkalmatlan rá, ha új formákat asszimilálhat magába. A héber nyelv már a próféták korában adoptált olyan idegen szavakat, amelyekre szüksége volt és még inkább a talmud korában. A talmudban ezrekre rug a görög-latin kifejezés és sok jogi terminus még ma is megtartotta latin eredetét a héber irodalomban.

A nyelvfejlődés még nem birta azokat az eszközöket, amelyekkel ma rendelkezik, mikor zsidó tudósok héber matematikával gazdagították a spanyol irodalmat. Ha már akkor lehetett matematikát tanulni héber nyelven, akkor ma fizikát is lehet héberül tanítani. Mint hogy már tanítják is.

A héber nyelv belső elasticitása nem kisebb, mint akármely élő nyelv és ezek között egy sincs, amely a kultúrterjesztésre alkalmatlan. Erre legfőbb a népek alkalmatlansága, de nem a nyelvek. Szamojed-kultúra nem azért nincsen, mert a szamojed nyelven nem lehet fizikát tanulni, hanem azért, mert még nincsenek szamojedek, akik fizikát tudnak. Einstein ép oly jól értette volna meg héber nyelven korsszakalkotó teóriáját, mint ahogy német nyelven írta meg. És ha lesz majd olyan Einstein, aki héberül fog írni, nem nemétől, akkor azért a kultúrvilág számára nem fog elveszni az ő

tudománya, mert a többi nép majd a héber nyelv közvetítésével szerzi meg kutatásának eredményeit.

u. p.

— **Trancu Jasi miniszter Nagyszébenben.** Nagyszébenből jelentik: Brandesch Rudolf képviselő a Trancu Jasi miniszter tiszteletére rendezett banketten beszédet tartott, amelyben többek között a következőket mondotta: A történelem arra tanít bennünket, hogy csak munkával lehet valamire vinni. Becsületes munkával lehet csak a győzelem megtartani és bizom benne, hogy a mi szeretett hazánkban ilyen becsületes munka fog győzni. Amiről most beszélék, az nem politika, de nyíltan akarok beszélni. Nagyon örvendtem, amikor a ma felavatott győgszerközpontban láttam, hogy az ott leraktározott orvosi műszerek Darmstadtól, tehát Németországból származnak. Ez bizonyítja, hogy a becsületes munka mindig megtalálja a maga útját. Mi, szászok sem akarunk egyből lenni, mint becsületes munkásaink magunk és az ország részére. Mennél inkább állampolgároknak tekintenek bennünket, annál jobban tudjuk és fogjuk teljesíteni kötelességeinket. Kívánom, hogy új hazánkban mindig a munka győzzön a politika fölött és minden antagonizmus fölött. Trancu Jasi miniszter válasza így hangzott: „Köszönöm a képviselő úr által kifejezésre juttatott kívánságokat. Milyen jó lenne, ha minden munkánk, minden hitünk a humanitás egy forrásából fakadna, mint ahogyan Romain Rolland mondotta: Legyetek konzervatívok, legyetek liberálisok, legyetek klarikálisok, de mindennap vegyetek egy fűdőt a humanitásból és akkor másképp fogjátok megítélni az emberek egymáshoz való viszonyát.”

— **Olaszország: ajándék a Kolozsvárnak.** A Román Távirati Iroda értesítése szerint dr. Pop polgármester a bukaresti olasz követségtől értesítést kapott, hogy a hónap végén 200 olasz kiránduló érkezik Kolozsvárra, tanárok, írók, diákok. A kirándulók magukkal hozzák Róma város ajándékát Kolozsvár részére, egy nagy nőtényártás bronzszobrával, a latinizmus szimbólumát. A városi tanács nagy előkészületeket tesz a vendégek méltó fogadtatására és a szobor felavatására.

— **Az állami tisztviselők kongresszusa.** Baccuból jelentik: Tegnap kezdődött az állami tisztviselők kongresszusa Szihna semmitőszéki bíró elnöklétével. Az összes szónokok az állami tisztviselők rossz helyzete miatt panaszkodtak és követelték, hogy a parlament mielőbb szavazza meg az egyéges státusról szóló törvényjavaslatokat és oly létminimum megállapítását, amely megfelelően a tisztviselői kar életszínvonalának.

— **A pincérek részesedését a fogyasztókkal akarják megfizettetni.** Az utóbbi időben a kávéházi árak észrevétel nélkül, de elég tekintélyes mértékben emelkedtek. A tojásáraké ára kétszeresére emelkedett, majdnem ugyanilyen mértékben a többi cikk is. Ehhez még hozzájárul tíz százalék adó, amely minthogy aprópénz kis egységekre nincsen, a főfelé kerekítés folytán még nagyobb mértékben tesz ki. Amint értesülünk most, újabb nagymértű árdragítás készül. A kávéházakban eddig a rendszer az volt, hogy a bruttó bevétel egyrészt, tizenöt százalékos a pincérek kapták, ellenértéküként a megszüntetett borral való jövedelemnek. Ezt az összeget természetesen a kávéosok belekalkulálták az árakba és így végeredményben mégis a közönség fizette azt meg. Most azonban a kávéosok új egyezségről beszélnek a munkáügyi megbízott közvetítésével, amely szerint az eddigi árak érvényben maradnának, de a pincéreknek járó percentet a pincérek külön hozzátrútnak a számlához és a közönséggel fizetettnek meg. A kávéosok ezáltal újabb tizenöt százalékos áremelést érnek el. A közönségnek ez újabb megterhelés ellen a leghatározottabban tiltakozniuk kell. A munkáügyi minisztérium megbízottjának nem az a hivatása, hogy ilyen burkolt árdragítási akciókat támogasson, vagy elismerjen.

— **Shakleton expedíciója.** Berlinből jelentik: A délsarki expedíció *Shakleton* vezetésével a héten indul Londonból a „Quest” hajón. Az expedíciót három évre tervezik.

— **Költözik a népszövetség.** Párisból jelentik: A népszövetség Brüsszelbe költözik, mert Svájcban nagy a drágaság.

— **Kétezer romániai hadifogoly van még Szibériában.** Bukarestből jelentik: Megállapították, hogy Szibériában még mintegy kétezer román fogoly selymölök. A külügyminisztérium minden intézkedést megtett a szibériai hadifoglyok hazaszállítására.

— **Olaszország megengedi a honosítást.** Rómából jelentik: A hivatalos lap dekretumot közöl, amely megengedi az idegen állampolgároknak, hogy felvegyék az olasz állampolgárságot.

— **Küzdelenek a pellagra-járvány ellen.** Aradról jelentik: Dr. Babes Victor, a kolozsvári román egyetem tanára tegnap Aradra érkezett és hosszabb megbeszéléseket folytatott dr. Bredean Athanas megyei főorvossal a Románia területén nagyon elterjedt pellagra-járvány leküzdéséről. Eddigi kutatások szerint a pellagra okozója a kukorica-fogyasztás.

— **Újabb felkelés Moszkvában.** Helsingforsból jelentik: Újabb orosz felkelés híre érkezik. Állítólag Moszkvában véres harcok folynak a felkelők és a bolsevista csapatok között.

— **Erzberger gyilkosai.** Párisból jelentik: Erzberger gyilkosait állítólag elfogták. A tettesek: *Schulz* kereskedő *Fülesch* diák. Az utóbbi aktív tengerésztiszt volt.

— **Az Oroszország segítésére alakult bizottság becsüdtette működését.** Párisból jelentik: Az Oroszország felségélyezésére alakult internacionális bizottság munkája nem járt eredménnyel. A bizottság az orosz kormányhoz jegyzéket intézett, amelyre még nem érkezett válasz. Ezért a nemzetközi bizottság ideiglenesen becsüdtette működését.

— **Építőmesterei vizsgák.** A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara közudomásra hozza, hogy Temesvár székhellyel építőmesterei vizsga bizottság létesült, amely a volt magyar kereskedelmi miniszter 46188/1884. számú rendelete értelmében működik. Vizsgadíj 1000 lei, elővizsga 500 lei. Vizsgák március és október hónapban lesznek, indokolt esetben rendkívüli vizsga is tartható. Vizsganyelv a román, azonban egyelőre magyarul és németül is lehet vizsgázni. A kérvényeket a temesvári műegyetem igazgatóságához kell intézni.

— **Bolsevisták harca a sziguranccával.** Kiszenevől jelentik: Az Alexandrovskaja-utcan tegnap fényes nappal két bolsevista kém lelőtte az őket kísérő sziguranca-ügynököket. A kommunisták a merénylet után egy házba futottak és tildözöltek ellen heves tüzharcot folytattak, míg municiójuk el nem fogyott. Golyóik több embert megsebesítettek s egy kis gyermeket megöltek. Végül sikerült a kémekeket elfogni és erős fedezettel be szállították őket a sziguranca. A sziguranca újabb huszonkét embert tartóztatott le, köztük igen sok vasuti és állami tisztviselőt. A vizsgálat során kiderült, hogy a letartóztatottak szoros összeköttetésben állottak Szovjetoroszországgal. A házkutatás alkalmával hat láda dinamitot és igen sok hadianyagot találtak.

— **Házasság.** Princez Elza és Dr. Boskovics Henrik jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

— **Krémer Veronka** (Kissármás) és **Tessler Henrik** (Felsővisó) folyó hó 18. án, vasárnap délután 4 órakor tartják esküvőjüket Kissármáson, melyre rokonaikat és ismerőseiket ez-uton hívják meg.

— **Óriási aranycsempészet a Szimplonon.** Belgrádból jelentik: A szerb vámőrök a Szimplon-expressz átvizsgálásánál tizenhat zsák nyersaranyat és horribilis mennyiségű ezüstöt találtak. A kiszámíthatatlan értékű kincset egy állítólagos francia utas hozta Konstantinápolyból és Franciaországba akarta csempészní. Az értékes csempészarut lefogták.

— **Emelik a német szén árakat.** Berlinből jelentik: A bányamunkások bérének emelése következtében a birodalmi kormány hozzájárult a szénárak emeléséhez.

— **Karlshadi porcellánár, Gindskopf** préselt üvegárú és cseh táblaüveg érkezett nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirii 18.

— **Uttelevek** látványosabbá leggyorsabban és legmegbízhatóbban a *Radio* kurirja intézi. (Cluj, Str. Reg. Maria 34.)

KÖZGAZDASÁG

Tovább esik a lei

Párisban 10-5 centimes a jegyzés — A kormány bizottságot küld ki

— Az Új Kelet tudósítójától —

A lei árfolyamának esése a külföldi piacokon kezd katasztrófális méreteket ölteni. Néhány nap előtt a bukaresti tőzsdén panik-szerű megdöbbenést okozott, amikor a lei 14 centimes alá esett. Mára azután a párisi tőzsde jelentése újabb kínos meglepetéssel szolgál. A lei az eddigi arányhoz képest is, a legpesszimistikusabb elképzelést túlhaladó mértékben vesztett értékből. A tegnapi napon ugyanis a lei záró jegyzése Párisban 10 1/2 centimes volt. Ez a tény alkalmas arra, hogy mindenkiben a legsúlyosabb aggodalmakat keltse. Amíg néhány hónappal ezelőtt is általában a franknak egynegyed részét érte a lei, ma már csak egytized részével ér fel.

Hasonló arányban értéktelenedik el a többi piacokon is. Prágában a Bukarestre szóló devizát tegnap már csak hetvenötödel, a valutát pedig hetvennégydel jegyezték. Zürichben Bukarest 5.1 centimest ér, míg a марка 5.55, a szokol pedig 7.05. Bécsben a cseh korona több mint tizenhét-szeres, a lei viszont tizenháromszor alul áll. Pénzünk külföldi értékének ez a leromlása a belső piacon is az árak emelkedéséhez és az általános drágasághoz fog vezetni.

Nehéz lenne kikutatni, hogy milyen körülmények és intézkedések rendítették meg a valutánk értékébe vetett hitet. Közelebb jár a valósághoz, hogy az elhibázott kormányzati intézkedéseknek, az exportot kicsinyes szempontokból és egyoldalú érdekekből akadályozó váms és kiviteli rendelkezéseknek, az új gabonarendelethez, a törvénybe iktatott súlyos adótörvényeknek és más hasonló természetű intézkedéseknek egész sorozata keltett külföldön kishitűséget gazdasági konszolidációnkat iránt.

Bukaresti távirat szerint a tegnapi minisztertanács beható tanulmányozás tárgyává tette a lei értékének zuhanását és elhatározta, hogy speciális bizottságot alakít az okok megvizsgálására. A minisztertanács a valuta javítása érdekében elhatározta, hogy a külföldön tartózkodó diákok részére többé valutás engedményeket nem engedélyez. (Vajjon ez célra-elegendő?)

— **Az új adók ellen.** Bukarestből jelentik: Titulescu új adótörvényei ellen sorra megmozdultak az érdekeltek. Kereskedő és iparos-küldöttségek járnak a kormányhoz és kéri az az adótörvények visszavonását, illetve reformját. A lei külföldi esését is azzal okolják részben, hogy a súlyos adózások elől negymennyiségű lelt csempészték ki a külföldre, ahol azokat értékesítve, lenyomták a lei árfolyamát. A kormánypart a súlyos és kritikus gazdasági kérdésben pártpolitikát lát. A félhivatalos „Indreptarea” például legutóbbi számában a következőket írja: „Az új adók ellen a kampányt tudvalegyőleg a liberálisok vezetik. Különböző ügynökök által úgy a fővárosban, mint az országban felizgatják a lakosságot és arra bujtoztatják, hogy a törvény előírta vállomásokat ne adja be. Sőt még tovább megyünk. Megcáfolhatatlan bizonyítékunk van arra, hogy a liberálisok legutóbbi fővárosi értekezletén azt javasolták, hogy az ország összes liberális szervezetei tagadják meg a jövedelmi adóvállomások benyújtását és az adók fizetését.”

— **Új kiviteli rendelkezések.** Bukaresti jelentés szerint az iparügyi miniszteriumban új kiviteli szabályzatot készítenek. Az új rendelkezések a búzát, és a rozst kivéve az összes árucikkeket felölelik. A javaslat legközelebb a minisztertanács elé kerül. Közelebbi részletek nem ismeretesek még, de féltő, hogy ismételtlen csak fölösleges akadályokat fognak gördíteni a kivitel útjába.

Valutapiac:

Prága, szeptember 13. Lei 74.—, dinár 1201/4, марка 77 1/4, leva 60.—, svájci frank 1428/50, norvég korona 1074 1/4, dán korona 1474 1/4, svéd korona 1774 1/4, lira 348.—, francia frank 585.—, font sterling 307 3/4, dollár 81 3/4, osztr. kor. 555.—, belga frank 581.—, lengyel марка 117.—, holl. for. 2682.—, magyar kor. —.

Zürich, szept. 13. Bukarest 510.—, Berlin 555.—, Amsterdam 183/50, Newyork 579, London 2160.—, Páris 4150.—, Milano 2475.—, Brüsszel —, Kopenhága —, Stockholm —, Kiszitánia —, Madrid —, Prága 705.—, Budapest 120.—, Zágráb 275.—, Buenosayres —, Varsó 12.—, Bécs 52.—, osztr. leb. kor. 45.—.

Berlin, szept. 13. Amsterdam 3326/65, Brüsszel 764/20, Kristiania 1368/60, Kopenhága 1880/60, Stockholm 2292/70, Helsingfors 129/60, Róma 457.—, London 402/60, Newyork 108/93, Páris 776/70, Zürich 1853/10, Madrid 1390/60, Bécs 10/03.—, Prága —, Budapest —, Bukarest 84/60.

Bécs, szept. 13. Lei 1260.—, dollár 1435.—, belga frank —, francia frank 105 1/2, svájci frank 243 1/2, holland forint —, dán korona —, jugoszláv korona —, norvég korona —, svéd korona —, szokol 1740, leva —, lira 6050.—, марка 1345.—, lengyel марка 33.—, font sterling 5400.—, rubel —, magyar korona 807.—, dinár —.

Budapest, szept. 13. Lei 430—445, font ster. —, leva —, dollár 470—490, francia frank 3500—3600, марка 435—445, lira 1950—2050, osztr. kor. 33—34.—, rubel —, svájci frank —, szokol 570—585, dinár 780—809, lengyel марка 11 1/4—12 1/4, napoleon 1650—1670.

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

MAGYAR SZÍNHÁZ

Csütörtök: A cárevics. (Ujdonaság, 2. oldal. Rendes helyarákkal. Napi-bérlet 5. sz. A.)
Péntek: Alarcobál. (Opera-helyarákkal. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják. Opera-bérlet, 3. szám.)
Szombat: Hattyu. (Ujdonaság, 5. oldal. Rendes helyarákkal. Ünnepi előadás az erdélyi és bánati újságírók kongresszusának tiszteletére. Előjáró beszédet mond: Kádár Imre dr. Napi-bérlet 6. szám B.)
Vasárnap d. u.: Igó diákok. (Olcsó helyarákkal.)
Vasárnap este: Cigánybáró. (Új szereposztással. Rendes helyarákkal. Napi-bérlet 7. sz., C.)
Hétfő: Cárevics. (Ujdonaság, 3. oldal. Rendes helyarákkal. Napi-bérlet 8. szám D.)

A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A magyar színház Dante-estélye.

Hatszáz éves fordulója volt tegnap annak, hogy az olasz költészet nagy mestere, az Isteni színház írója Ravennában elhunyt. Ebből az alkalmából a kolozsvári magyar színház is kegyelettel áldozott Dante halhatatlan emlékének. Az előadás elején dr. Janovics Jenő igazgató lemondulást és mély gondolatokkal telített prólogusban ismertette Dante jelentőségét és munkájának örökértékűségét. Utána *Lengyel* Vilmos finom megértéssel elmondotta Arany János „Dante” című költeményét. A színház három művésze *Túray* Ferenc, *Forgács* Sándor és *Oláh* Ferenc a Divina Comedia egyes részeit adta elő lelkes igyekvéssel és művészettel. Ezzel az estélyi ünneplő része bezárult és színrekerült a *Bajazet* Sugár Frigyes új tag bemutatkozásával Toni szerepében. Sugárról már most megállapítható, hogy a színház operaelőadásainak legnagyobb erőssége és vonzereje lesz. Nagyszerű hangnaya van és játéka sokhelyütt a drámaságig mélyül. *Ruvinszky* nak dicsértesen jó szereplése volt a tegnap, *Bálint* Béláról is csak az elismerés hangján szólnatunk. *Lévay* Ilonka finom és stílusos volt, mint mindig. Kivülük még *Réthely* érdemel megemlést. (d.)

A színház iróda hírei: Szilveszter. Egy új operettnek a címe, amely tavaly Budapesten igen nagy sikert aratott. A Szilveszter igazi verbális operett, érdekes szöveggel, pompás muzsikával, nagyszerű táncokkal. A zenéjét Marton Géza komponálta, a szövegét Balassa Emília írta. A Szilveszter lesz a magyar színház legközelebbi újítása. A színház próbák sorányan folynak belőle. — Cárveica. Ma Zapolska Gabriella Cárveica című drámáját adják gondos és ambiciózus előkészületek után. Csütörtökön másodikszor, hétfőn harmadszor adják a Cárveicát. — Alarcosbál. Új szereposztással kerül színre pénteken este Verdi népszerű operája, az Alarcosbál. Takács Mihály és Sugár Frigyes ezúttal először fogják a szerepüket itt énekelni. — Szaffi — Lévy Ilona. Vasárnap este Strauss Cigánybáráját adják a színház előadás színházja az lesz, hogy Szaffi Lévy Ilona fogja énekelni, aki igen nagy kedvelésű és szerepe.

A mozgókép műsora: Uránia-mozgókép: Csütörtökön, a diadalmas Cezarina második fejezete: Maud Gregaard életének tragédiája. Pénteken, szombaton a Cezarina harmadik fejezete, a Kuan-Fu-i zsidó rabbinál. Vasárnap, csak egy napig, a francia Gaumont-filmek legszebbike, megkapó társadalmi dráma, Végzetes szépség. — Apollo-mozgókép: Csütörtök, péntek, a rongyosodó lány, főszerepben Leonine Kühnberg. Egy szegény rongyosodó nevelőanyját, egy cinkosbanda, ördögi tervvel, eszközöként használja fel, hogy megszeressen egy főúri vagyont. Vasárnap, az olasz arany-sorozat gyöngye, Isacco kincse, rejtélyes történet, a főszerepben a Cines művészcsoportja. Megkapó mese, pazar rendezés. — Egyetem-mozgókép: Csütörtökön a legszebb P. Menichelli kép, megrázó társadalmi dráma. Péntek, szombat, Pathé-film! Mea culpa, En bűnöm. Suzanne Grandais meséi alakítása, társadalmi dráma. Vasárnap, a kitaláló Ufa-film, Whitechapel, a kalandor-filmek fejedelme, főszerepben az annyira kedvelt, Hans Mierendorff és Grit Hegesa. Mindvégig izgalmas, de azért irodalmi értékű mese, London bűnügyi negyedében a Whitechapelben játszódik. A rendezés, pazar kiállítás, a nagyszerű művészek, mit azt jóslják, hogy a buhareti Apollo-cég jelen színházának óriási sikere lesz.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF

Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ

Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv. t.

Szerkesztőség: Calea Rap. Ferdinand (volt Ferenc József-ut.) 63.

Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.

Fiókkiadó: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.

hivatal: Arad, Str. Alexandri 1.

Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.

Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karisbaldi porcellán, díszmű- és konyahaberendezési cikkekkel.

Mindenféle porcellánárakat, kristályfehér üvegarakat, kőedényt és táblalveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kftt érkeztek

Szerezze be kámpáru szükségletét

Romlós Testvéreknel
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD

Kérjen árajánlatot

A Zs. N. A. kizárólagos feladata földet vásárolni Palesztinában mezőgazdasági célokra. A vásárolt föld a zsidó község tulajdonát képezi és nem idegeníthető

Egy - lajka 25 L, 100 fa egy kert, 1000 fa egy liget, egy dunam 125 Lei, Náchia 12.500 Lei. Járulékalapítvány 1250 L, Aranykönyvi bevezetés 1000 L.

Az Erdély, Bánság, Máramaros és Körösvidék területéről befolyó összegek felvételére egyetűt a Kolozsvárt (Szentlélek-u. 1.) székelő Erdélyrészi Iroda jogosított, mely minden az Uj Kelet-ben kimutatott összegért közvetlenül az Alap központi főirodájának (Haag, Haulstr. 5.) tartozik felelősséggel

A Zsidó Nemzeti Alap Erdélyrészi Irodájának kimutatása

Az 5681-ik év av hó 22-től 28-ikáig (1921. aug. 25-től 31-ig) a következő adományok folytak be:

Általános adomány	6.786,65 L
Fa-adományok	1.359,00
Persely	59,25
Aranykönyvi bevezetés	1.626,00
Templomadomány	422,00

Összesen: 10.262,90 L

Általános adomány

Keljesztő: „Bönth Haalijah” Cionista Leányegylet által av 25-én rendezett virágnapon: Herschkovits Jolán, Kappel Ella és Kohn Károly 500, Baumzweig Rachel, Weinstein Sarah, Glanz Sándor 500, Herschkovits Adél és Kohn Ilia 480, Janovits Ilus 414, (hozzájárultak: Ausländer Testvérek 50, Beermann Adolf 30, Florentia Testvérek, Fränkel és Klein, Barzel, Ivri Anóchi, Izrael Emanuel, Lederer Albert 20, Farkas Jakab 40, Mihály Mór, Grünwald Jakab, Salamon Jakab, Spéter Mór, Rosenfeld Armin, Baumzweig Adolf, Heiler 10, Farkas és Rosenfeld 15, kisebb adományok 89), Braun Böske, Kremer Emma és Diamant Elemér 470, Nossin Rózi és Farkas Laci 403, Braun Böske és Kremer Emma 395, (hozzájárultak: Grünwald és Steiner, Imre Lajos 40, Morvai, Friedmann, Gombos Sámuel, Grünwald Samu, Diamantstein és Moskovits, Farkas, Baumzweig 20, Glück József, Barabás, Hoffmann, Sándor Testvérek, Farkas Izák, Boros, László és Tára 10, kisebb adományok 100), Blum Lola és Mihály Erzsébet 387, Janovits Ilus, Janovits Manci és Klein Tusi 355, Molnár Irén és Róth Miksa 351, Öhlbaum Elus 300, (hozzájárultak: Tischler Mór 50, Eistentädter Samu, Izrael József, Bodner Benjámin, Pálmai és Főrizs, Fischer Kálmán 20, Corvina, Sipos, Heller, Barkóczi [Emke], Grätz Hermann, Sámson, Vadász, Keszler [Idell], Sternberg M., Fenyő és Braunfeld, Katz és Mendel 10, kisebb adományok 30), Indig Tini, Weiss Jolán és Wessel Károly 272, Sámson Paula és Lusztig Böske 219, Öhlbaum Margit és Kovács Böske 192, Lusztig Olga és Eliás Vilmos 182, Rimóczi Erzsike és Mátyás Arthur 178, Abraham Margit, Kepecs Frida 153, Janovits Manci 125, (hozzájárultak: Kaszner Izák, Gottlieb Aladár, Janovits Vilmosné 20, Benyóvits, Goldfried Ignác, Rosenzweig Máténé, Biró Jenő 10, kisebb adományok 85), Dávid Ilonka 30, Blum Berta és Kravus Olga 18, (5926,65), Arad: Özv. Schwartz N. né 500, Szilágyság: Dr. Szász Antalné által rendezett virágnapon Fülöp Elina, Mózes Lili és Böske, Grünwald Lenke, Jakab Bubó és Pici, Scheer Böske, Weiss Manika 360 — lelt gyűjtötték. 6786,65

Jaar Transzilvánija

Szatmári Cionista Szervezet II. ligetje

A héber elemi iskola és óvoda kertje.

A mizachi templomban Deutsch Elek 35, Fried Kálmán, Jeremiás Zsigmond, Gut Lajos, Rottenberg 20, Blau Mór 15, Schiffer Jeromos, Fried Kálmán, Weiss Péter, Kaufmann Béla, Abraham 10, kisebb adományok 89, (betelt, befolyt 100 fa = 2500 — lei).

(A Sz. C. Sz. II. ligetjébe eddig befolyt 11.670 — = 786 fa.)

RAGLAN (átmeneti felöltő) Iskola ruhák 1151
NEUMANN M.
cégnél CLUJ-KOLOZSVÁR, Főter

A Zsidó Nemzeti Szövetség Marosvásárhelyi Csoportjának ligetje

Engelberg kert.

Reiter Ráchel Galócás, Lukács Jenő Vámhegy 2-2 fa 100 — (A Marosvásárhelyi ligethe eddig befolyt 8.074,80 = 780 fa.)

A Nagyvárad cionista szervezete alájára befolyt: Dr. Spitzer Márton 600 —, dr. Fischer Imre 200 —, dr. Kovács Gyula 100 —, dr. Váradi Odón 100 —, dr. Markovits Ignác 50 —, Klein Emil 200 — lei. 1250 —

Kertek

A „Bönth Haalijah” Cionista Leányegylet kertje, Kolozsvár.

Az egyesület által Tamuz 20-án rendezett Herzi-ünnekegy tiszta jövedelméből Weissburg Chaim és Wälder Dávid révére 20-20 fa (eddig befolyt 1000 lei = 40 fa).

(A Jaar Transzilvánijába eddig befolyt 245.448,62)

Persely

! Minden zsidó hazba egy persely!

Kolozsvár: Zimmermann Lipót, 59-25 59-25

Aranykönyvi bevezetés

Kohn Armin Rév aranykönyvi bevezetése a Zsidó Nemzeti Szövetség élési Helyi Csoportjának alekölő közgyűlésén London Armin és Blum Zsigmond a nagyvárad cionista szervezet főtákkára ajánlatára megtartott banketten a becsulások elárverezéseiből 1016 —

Boros Elza Nagyvárad aranykönyvi bevezetése Scheer 200 —, Kende Imre Budapest 100 —, Meisel Marcel és Brada Filipp Wien 70 —, Molnár Árpád 30 —, olvashatatlan aláírások 210 — (eddig befolyt 610 — lei.)

Templomadomány

! Gondolatok a Tóra előtt! Zs. N. A. -ra

Iskoláról 422 — (részletezve legközelebb.) 422 —

Összesítés

		Az 5681. évben befolyt
Kolozsvár	6985,90 Lei	26.836,01 Lei
Elesd	1016 —	1.111 —
Nagyvárad	610 —	12.615,70 —
Arad	500 —	1.435 —
A többi helységekből	1.151 —	156.324,25 —

Jelen számunkban: 10.262,90 L
Az összegyűjtendő 600.000 L-ből bef. 198.381,96 Lei

A Zsidó Nemzeti Alap Erdélyrészi Irodája.

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddis-tókról! Adakezzatok a Tarbutra!

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg.-ként
árban kaphatók

Glück Henrik gyárában
Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict. 1253
(volt Kolozsvári-u.) 74

Elvámolás!

Nemzetközi szállítmányok!

AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZÁLLÍTÁSI R.T.

átányos feltételek mellett vállal mindennemű szállítást, beraktározást, költöztetést saját párnázott butorkocsijaival úgy helyben, mint vidékre. — Vasuton szállítandó áruk biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja

Városi iroda: Cluj-Kolozsvár, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67
Vasúti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Căil Ferate 6. (Vasut-u.) 6
Telefon: 4-67

Nemzetközi szállítmányok!

Elvámolás!

PIRÓHÍRDETÉSEK

Kgy azo ara 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei.
Legkisebb apróhirdetés 10 lei.

Angol, francia, német
nyelvekből oktatok. Calea
Victoriei (v. Kossuth Lajos-
utca) 18. 2496-1

Kisebbségi családhoz kere-
sünk jobb izr. nőt, aki
háztartás vezetését főzés-
sel vállalja. Jelentkezés:
Kaufmann Ferencnél Ma-
rosvásárhely, Transylvania
szálloda 2. 2528-1

Nevelőmest keresek két
gimnázista gyermekhez —
német, zongora tudással.
Franciául tudó előnyben.
Fesztinger, Kis-utca 1.

Uttelevelek láttaozását
leggyorsabban, garanciával
elintézzék. Értekezni Rosen-
zweig fűzőüzletében, Str.
Juliu Maniu (Deák Ferenc-
utca) 6. 2351-1

2328-1
"דור רביעי"
על מס' חולין
מאת הרב הנאמן מרה משה שמואל
גלאזנר אב"ד דסיק קלויזענבורג.
מחירו 100 לעי. מכור 120 לעי.
הרצה להשיגו יפנה אל המוכר שליט"א.

BLUMENFELD ÉS SIMON
RT. CLUJ 1908 Bor, szesz, nagyszerű ke-
dés, likőr, és rumgyár
Ajánlja saját készült szilva-, szesz-, rum-, és likőr-
szesz-, rum-, és likőr- és rumkölönlegességeit, valamint finom utadalmi fajborait
Str. Julia Maniu (v. Szentegyház-u.) 22

KOSZTOS DIÁKOT
vállal
temesvári tanár
ortodox kóser elkötelezettség. Tanári fel-
ügyelet
Cím: Tanár, Timisoara, II. Fő-utca 28. I.

Csak egy ut vezet az erőhöz, egészséghez
apáratlan hatáson
HIGIEA SOSBORSZESZ
Kapható mindenütt!
Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyészeti Gyár
1206 CLUJ — KOLOZSVAR

Kész nyári ruhák, hölgyek és
leánykák részére érkeztek
SIPOS JENO céghez
1188 — Főút 17. szám, —

Megérkez-
tek a
1264
„HERCULES”
cipőgyárhoz Str. Reg. Ferd. 5
nagy választékban női- és férfi cipők

Bognár és Szántó
Erdélyi kereskedelmi r. t.
CLUJ — (KOLOZSVAR).
Calea Reg. Ferd. No. 70.
(volt Ferenc József-ut.).
Erdély legrégibb bor sör
és szeszgyáreske-
dése, likőr, rum és co-
nac gyárt. Specialisura-
dalmi fajborok, szilva-
és szeszpalinka. 1147

CURONKA ÉS CSOKOLÁDÉ HARTÁN
LUSZTIG és NUSSBACHER Calea Regala Ferdinand No. 31
Szállítunk postán, utánvét mellett.

1160
KRISTÁLY
Fest, tisztít. TELEFON
500, 11-21

Helybeli vegyészeti-gyár

keres néhány évi irodai gyá-
korlaltal rendelkező tiszt-
viselőt vagy tisztviselőnt,
ki számlázásban, könyvelés-
ben jártas. Írásbeli ajánla-
tokat e lap kiadóhivatalába
„Jövő” jelígre kerünk

KLEIN ÉS LÁZÁR

nemzetközi szállítási vállalat
Arad, Str. Col. Pirici (Vörösmarthy) 2.
Rendszeres gyűjtő és vagonforgalom a külföld
valamint belföld minden irányából és irányába
Kirendeltség a curtici határállomáson

BREMEN — AMERICA — CANADA

legnagyobb és leggyorsabb hajók
Norddeutscher Lloyd Bremen
2429-1 romániai főügynökség:
„MERCUR” Bucuresti Calea Mosilor 51

Tehetséges ügyes ügynökök kerestetnek

1211

L'or crém
a legjobb arc-
és kézápoló.

Főraktár:
László és Társa
parfumeriája CLUJ, Piatu
Unirei 12. (v. Bittóhelyiség)

„UNIREA”

Societate anonimă pentru industria
de bonboane biscuiti etc. si cartonaje
FOST „TÖRÖK” S. A.
STRADA ANTON PANU No. 6. — CLUJ
FOST KRIZA-U. No. 6. Telefon 7-57
2398-1

„METROPOL”-ban Caffe-restaurant
és előcsarnok egyaránt
szene estéként (1906)

„Melissát” kérjen, ha finom
cukorkát akar!

LEGALCSÓBB BEVÁSÁRLÁSI
FORRÁS
890
costüm-szövetekben, bár-
sonyokban, — vásznakban
Blous-selymek — minden
színen. 4*- Lei
WEISZ ÉS MOLNÁR
női-dívat áruháza Kolozsvár, Wesselényi-u. 7

Deutsch Testvérek Cluj, Piatu Unirei (v.
Mátyás király-tér) 38.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagon-
forgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és
irányába. — Fuvardíjviszterítési és felülvizsgáló iroda.

Szilágyi Eleonora R.-T.
Ajánlja: likőr, rum különlegességeit. Előcsarnok
pengőit és borait. 1210 Szesz nagyraktár

FRÄNKEL EMÁNUEL és KLEIN SÁMUEL
1196 kézműru nagykereskedése
Cluj, Piatu Vit. Mihailu (v. Széchenyi-tér) 34 Dick-ház.

Bőrönd- és táská-műhely:
Wesselényi-u. 3 Elvállal javításokat
és új munkákat ol-
csón és pontosan
2509-1.

Ezton is tisztelettel értesítjük cégeink t. vevőit, hogy

**H. Bayer tejoltó és vegyigyár, Berlin — Beck, Kol-
ler & Co, ecsetgyárak, Berlin-Wien — Reichhold,
Flügger & Böcking lakkgyárak, Berlin-Wien —
H. Schmincke & Co. művészfestékek és kellékek
gyára, Düsseldorf**

cégektől a csatolt részek, (Erdély, Bánát, Bihar, Mára-
o-o maros és Bukovina) egész területére a o-o

**főlerakatot, illetve egyedáru-
sitást és képviselőket átvettük**
s miután cégeink összes gyártmányaiból állandóan
nagyobb mennyiségeket kapunk raktárra, t. vevőinket
közvetlenül fogjuk kiszolgálatni gyárainkkal közösen
megállapított árak mellett. o-o Kiváló tisztelettel

**Segesvári és Társai festék-
nagykereskedése**
Cluj-Kolozsvár, Strada Regina Maria (Deák Ferenc
utca) 25. sz. Calea Victoriei (Kossuth Lajos-utca) 10 sz.